

ADVIES

Wetsvoorstel houdende een nieuw Wetboek van Strafprocesrecht (55-1239/001)

6 augustus 2020

Inleiding

Op 11 mei 2020 werd het wetsvoorstel houdende het Wetboek van Strafprocesrecht ingediend in de Kamer van Volksvertegenwoordigers. Dit wetsvoorstel beoogt het huidige Wetboek van Strafvordering op globale wijze te hervormen en te moderniseren. Het baseert zich daarbij op het werk van de multidisciplinaire commissie tot hervorming van het strafprocesrecht, aangesteld bij ministerieel besluit van 30 oktober 2015.

Het spreekt voor zich dat een nieuw Wetboek van Strafprocesrecht een impact zal hebben op de werking van justitie, de werkzaamheden van de advocaat en de fundamentele rechtswaARBorgen die zij mede tracht te beschermen. De OVB en haar commissie strafrecht meent derhalve dat een dergelijke transformatie een uitgebreide analyse verdient en presenteert in dit advies een artikelsgewijze bespreking van het ingediende voorstel aan de leden van de Kamercommissie Justitie. Het advies vertrekt vanuit de vastgestelde noodzaak dat het strafprocesrecht anno 2020 inderdaad een doorgedreven hervorming benodigt, maar beoogt op kritische wijze de concrete voorstellen af te wegen, de onvolmaaktheden van de tekst te duiden en op cruciale punten suggesties tot aanpassing of verbetering aan te reiken.

De OVB argumenteert dat het de bedoeling van de wetgever moet zijn om het nieuwe Wetboek van Strafprocesrecht gelijktijdig met het ingediende wetsvoorstel tot invoering van een nieuw Strafwetboek goed te keuren. Nu het nieuwe Strafwetboek volop wordt besproken in de Kamercommissie, acht de OVB het noodzakelijk dat ook de nodige aandacht wordt besteed aan het strafprocesrecht. Het vernieuwde strafrecht kan in de praktijk immers uitdraaien op een maat voor niets als er niet voorzien wordt in een adequate en moderne procedure. Beide wetboeken moeten coherent zijn en in vlotte wisselwerking met elkaar werken. In dat kader wenst de OVB eveneens te verwijzen naar zowel haar uitgebreide nota en tussenkomst tijdens de hoorzitting van 19 november 2019 inzake Boek 1 van het nieuwe Strafwetboek, als naar haar advies en deelname aan de hoorzitting van 14 juli 2020 inzake Boek 2. Ook haar nota en tussenkomst tijdens de hoorzitting van 8 juli 2020 over de herziening van artikel 150 Gw. kan nuttig zijn in het kader van het debat over de toekomst van de assisenprocedure.

Artikelsgewijze bespreking

BOEK I. Algemene beginselen

Art. 2. De OVB merkt op dat nergens in het wetsvoorstel de noties *à charge* en *à decharge* worden opgenomen. Nochtans volgt uit de rechtspraak duidelijk dat ook het Openbaar Ministerie vanuit het loyauteitsprincipe een dergelijke rol heeft. De OVB meent daarom dat het gebruik van deze termen in deze bepaling niet zou misstaan. Zo wordt verduidelijkt dat de algemene plicht van loyauteit in hoofde van het Openbaar Ministerie ook in haar hertekende rol impliceert dat men de onderzoekdaden *à charge* en *à decharge* dient uit te voeren.

Art. 3. Waar het een nobele gedachte is slachtoffers en hun naasten in de strafprocedure te begeleiden, komt het in de praktijk veelal neer op het verwijzen naar een andere externe dienst of het meegeven van een brochure. Effectieve betrokkenheid blijkt in de lopende dossiers vaak zoek. Effectieve aanpassingen vereisen een enorme financiële inspanning waarbij het de vraag is of de plaatsing van dit principe onder artikel 3 door voldoende financiële onderbouw zal worden gesteund. Meer algemeen is het de vraag of het past dat dergelijk artikel nog apart wordt opgenomen waar deze principes al zitten vervat in artikel 1, dit niet enkel voor slachtoffers en naasten, maar voor alle personen die van dichtbij of veraf met de strafprocedure te maken hebben.

Art. 4. De OVB stelt voor dat dit artikel over herstelbemiddeling en de hele procedure dienaangaande in een apart hoofdstuk verderop in het wetboek wordt opgenomen of in onder aparte wetgeving wordt ondergebracht. Zij stelt zich vragen bij de huidige positie in de eerste artikelen. Uitgaande van de voorliggende teksten in het wetsvoorstel tot nieuw Strafwetboek, waarbij de wetgever heeft getracht om enkel de meest determinerende misdrijven op te nemen, kan de vraag worden gesteld of het dermate naar voorschuiwen van de herstelbemiddeling niet in schrill contrast staan met de bedoeling van de wetgever op strafrechtsplegingsgebied.

Art. 5. Onder deze bepaling valt op dat de notie redelijke twijfel plaats krijgt bij de bewijslast die rust op het Openbaar Ministerie. Het artikel bepaalt immers dat de bewijslast berust bij het Openbaar Ministerie dat de schuld boven elke redelijke twijfel moet aantonen. Het introduceren van de notie redelijke twijfel in de algemene taak van het Openbaar Ministerie tot het bewijzen van schuld komt ons als een niet te ondersteunen evolutie voor. De notie redelijke twijfel zal ook aanleiding geven tot zeer uiteenlopende casuïstiek waarbij het aan te bevelen valt dat de tweede paragraaf van artikel 5 wordt beperkt tot de essentiële zinsneden dat de bewijslast rust op het Openbaar Ministerie dat de schuld moet aantonen. Redelijke twijfel hoeft hier geen prominente plaats te krijgen.

Art. 6. In de tweede paragraaf 2 van artikel 6 wordt gesteld dat het bewijs wordt geleverd overeenkomstig de wet, de algemene rechtsbeginselen en de vereiste van loyaliteit van de rechtspleging. Er is een fundamenteel verschil tussen de loyaliteit van het bekomen bewijs en de loyaliteit van het geheel van de rechtspleging. Met dit artikel en deze zinsneden nemen de indieners van het wetsvoorstel dan ook een voorafname op de later ontwikkelde theorieën van uitsluiting van bewijs. Ook hier lijkt het gepast dat paragraaf 2 wordt beperkt tot de notie dat het bewijs wordt geleverd overeenkomstig de wet en de algemene rechtsbeginselen en de vereiste van loyaliteit. Dit alles volkomen uitbreiden tot het geheel van de rechtspleging lijkt een beknotting te zijn van de rechten van verdediging waarbij elke onregelmatigheid onder deze zinsnede nagenoeg zou kunnen worden weggeschreven door te stellen dat er in essentie geen probleem is nu het geheel van de rechtspleging loyaal zou zijn verlopen.

Art. 8-14: de sanctie van het onregelmatig bewijs. De OVB is voorstander van de toevoeging van nieuwe hypothesen waarin de uitsluiting van onrechtmatig verkregen bewijs mogelijk is. Zij vindt het noch intellectueel noch ethisch verdedigbaar dat wanneer bewijs op

onrechtmatige wijze verkregen wordt met schending van een procedure die bij wet is voorgeschreven, het in veel gevallen alsnog in rechte gebruikt zou mogen worden. De nietigheid is de meest logische sanctie voor onrechtmatig verkregen bewijs. Anders dan het geval lijkt voor het verbod om het bewijs *à charge* te gebruiken, waar per hypothese steeds een debat ten gronde plaatsvindt, kan de nietigheid immers in bepaalde gevallen leiden tot ontoelaatbaarheid van de strafvordering. Een procedurele schending verdient volgens de OVB een procedurele sanctie.

Waar het binnen een strafprocedure een vanzelfsprekend uitgangspunt dient te zijn om - net zoals binnen elke gerechtelijke procedure - procedurefouten te vermijden, lijkt deze benadering evenwel niet de achterliggende bedoeling van de wetgever te zijn. Het lijkt veeleer te gaan om het uitschakelen van gevolgen die aan deze procedurefouten kunnen worden gegeven. In het licht van de Antigoonrechtspraak valt te volgen dat bepaalde, louter formalistische aangelegenheden wel degelijk kunnen worden opzijgezet in het geheel van de strafprocedure, maar de OVB vindt dat die niet het uitgangspunt mag zijn voor het geheel van procedurefouten. Het wegnemen van elk sanctionerend aspect aan gepleegde procedurefouten in een strafprocedure, die vaak de meest essentiële elementen van de maatschappij en het menselijke leven aanbelangt, lijkt niet verenigbaar met een democratische rechtstaat.

Ten aanzien van artikel 8 in het bijzonder acht de OVB het absoluut noodzakelijk dat een zekere controle wordt toegevoegd aan de ruime bevoegdheid van het Openbaar Ministerie. Dit artikel creëert immers de gevaarlijk situatie waarin het Openbaar Ministerie, zonder enige controle *ab initio*, kan beslissen om onregelmatig vastgestelde misdrijven verder te gaan vervolgen aangevuld met regelmatige bewijzen. Het lijkt gepast hierbij de *fruit of the poisonous tree* doctrine in herinnering te brengen. De OVB meent derhalve dat het raadzaam zou zijn om in dit artikel dan wel in de procedure te voorzien dat het Openbaar Ministerie, indien zij verder wenst te onderzoeken na de vaststelling op grond van onrechtmatig bekomen bewijs, de zaak dient voor te leggen aan ofwel de onderzoeksrechter (rechter van het onderzoek) dan wel aan de kamer van het onderzoek. De mentale drempel voor de rechter van het onderzoek of de kamer van het onderzoek om een geheel onderzoek af te wijzen op grond van een onregelmatig bewijs bij aanvang is veel groter dan wanneer de kamer van het onderzoek wordt uitgenodigd dit te doen onmiddellijk na de vaststelling van het probleem. Als de kamer van het onderzoek van oordeel is dat verder kan worden gezocht en onderzocht niettegenstaande het onregelmatig bewijs, kan het Openbaar Ministerie haar taak ten volle opnemen. Als evenwel de kamer van onderzoek op dat ogenblik zou beslissen dat de onregelmatigheid dermate pertinent is dat zij niet tot verder onderzoek kan leiden, dient dit ook in de procedure te worden ingeschreven. Vandaag lijkt men een procedure onder artikel 8 te voorzien die in schril contrast staat tot wat in artikel 9 en artikel 10 is opgenomen en die bovendien onvoldoende waarborgen biedt om bij aanvang dergelijke doorgedreven rechtelijke controle door de rechter van het onderzoek of de kamer van het onderzoek te laten plaatsvinden. De OVB acht een vroegtijdige filter hier op zijn plaats.

Onder artikel 11 en 12 zien wij de notie "integriteit van justitie" terugkomen als basisprincipe. Het is de OVB onduidelijk wat onder deze notie exact wordt begrepen. Zij meent dat verdere verduidelijking noodzakelijk is, temeer daar de plaatsen waar deze term terugkomt van dermate groot belang zijn bij het geheel van de strafrechtspleging. Onder artikel 11 wordt onder meer gesteld dat informatie die wordt verkregen in strijd met de rechten van verdediging, het recht op het privéleven, enz. uit de debatten worden geweerd tenzij de rechter vaststelt dat het gebruik van het onregelmatig bewijs geen afbreuk doet aan de integriteit van justitie. Wanneer de rechter dergelijke vaststelling zou moeten doen, komt het ook voor dat die rechter minstens dient te weten wat onder integriteit van justitie moet worden begrepen. Ook onder artikel 12 wordt dan juist de omgekeerde zinsnede weergegeven. Er wordt gesteld dat onregelmatig verkregen informatie kan worden gebruikt *tenzij* de rechter vaststelt dat het gebruik ervan in een gerechtelijke beslissing afbreuk doet aan de integriteit van justitie.

Opnieuw kan dezelfde opmerking worden gemaakt. Bovendien rijst wetstechnisch de vraag waarom onder artikel 11 de negatieve vorm en onder artikel 12 de positieve vorm van eenzelfde concept wordt gehanteerd.

Het open karakter van dit begrip biedt thans een vrijbrief. Die vaststelling sluit aan bij onze eerder gemaakte opmerking dat de ratio legis niet in eerste instantie is om procedurefouten te vermijden, maar wel om op grond van bepaalde niet-gedefinieerde concepten elk gevolg aan een procedurefout te ontnemen.

Art. 16. De OVB roept de indieners op om de plaatsing en opname van dit artikel onder een apart hoofdstuk te herbekijken.

Art. 17. De OVB merkt op dat het gebruik van de term “definitieve beslissing van strafrechtelijke aard” niet overeenstemt met de terminologie die in het verleden door het Hof van Cassatie is gehanteerd in deze materie in zoverre men administratieve boetes en heffingen of andere types van heffingen gelijkstelt met penale sancties. Ook hier dient te worden opgeroepen deze wettekst te herbekijken in het licht van de sterk geëvolueerde rechtspraak van het Hof van Cassatie en van het Europese Hof van de rechten van de mens.

Art. 19. Dit artikel grijpt terug naar het relatief gezag van gewijsde in strafzaken ten aanzien van latere burgerlijke rechtsvorderingen en huldigt in die mate opnieuw het vroegere principe, terwijl de rechtspraak van het Hof van Cassatie op dit punt in de laatste jaren gewijzigd is. In zoverre dit een welbewuste keuze van de wetgever is kan dit worden toegejuicht. De vraag is evenwel of de rechtspraak van het Hof van Cassatie die mede geïnspireerd is door Europese initiatieven wel zo eenvoudig kan worden teruggeschreefd.

BOEK II: De rechtsvorderingen

Art. 28. Onder deze bepaling wordt de uitvoering van de strafvordering bij het Openbaar Ministerie geplaatst en wordt de mogelijkheid voorzien voor partijen om in eerste aanleg vrijwillig te verschijnen. Het is onduidelijk hoe de indieners van het wetsvoorstel dit zien, rekening houdende met een hegemonie en eengemaakt opsporingsonderzoek onder leiding van het Openbaar Ministerie. Die zou minstens in de memorie van toelichting verduidelijkt moeten worden.

Art. 31. Dit artikel stelt dat het Openbaar Ministerie oordeelt over de opportuniteit van de vervolging rekening houdend met de richtlijnen van strafrechtelijk beleid vastgesteld krachtens het Gerechtelijk Wetboek. Hierbij wordt verwezen naar de prioriteitenlijsten van het College van Procureurs-generaal en de lokale parketten. **De OVB verzet zich manifest tegen dergelijk principe** daar het niet aan het College van Procureurs-generaal toekomt om sepotlijsten te maken. Artikel 31 impliceert immers dat men de prioriteitenlijsten ook kan interpreteren als lijsten die bij exclusie de sepot voorspellen niettegenstaande de geseponeerde zaken ook in het Strafwetboek zijn opgenomen. De misdrijven opgenomen in het Strafwetboek zijn het resultaat van een democratisch proces waarbij de wetgever de verantwoordelijkheid neemt om te bepalen aan welke feiten en misdrijven dermate belang wordt gehecht dat zij een plaats verdienen in het Strafwetboek. Hieraan afbreuk doen door het vervolgingsbeleid van het Openbaar Ministerie niet te enten op het Strafwetboek doch wel in het Strafwetboek van strafvordering te enten op een lijst die tot stand komt zonder enig democratisch noch wetgevend proces geeft aan het Openbaar Ministerie een volledige carte blanche.

Art. 32. Het is onduidelijk wat de indieners van het wetsvoorstel bedoelen met de notie dat het Openbaar Ministerie niet zou kunnen berusten in een gewezen beslissing. Verwijst men

niet naar een gewezen beslissing van het Openbaar Ministerie, doch naar een rechtelijke beslissing? Het verdient aanbeveling dat artikel 32 minstens taalkundig dan wel op vlak van draagwijdte wordt herbekeken. Het kan niet de bedoeling zijn dat het Openbaar Ministerie wordt toegelaten steeds terug te komen op gemaakte beslissingen of dat het onmogelijk afstand kan doen van een vervolging indien men, bijvoorbeeld op de zitting van de rechtbank na het aanhoren van de argumenten, beseft dat men het verkeerd heeft voorgehad. Dat zou bovendien leiden tot het onnodig verderzetten van procedures die een onverantwoorde belasting van middelen en van het systeem veroorzaken.

Art. 33. Noch in dit artikel, noch in de rest van het wetsvoorstel wordt duidelijk bepaald vanaf wanneer iemand wordt verdacht. Naar analogie met wat vandaag bij de onderzoeksrechter bestaat, dient minstens te worden voorzien in de toevoeging van een artikel dat vanaf een bepaald ogenblik het Openbaar Ministerie verplicht om iemand in te lichten van het feit dat lastens hem een onderzoek wordt gevoerd en hij als verdachte wordt geïdendeerd. Dergelijke toevoeging lijkt noodzakelijk in het licht van het EVRM.

Art. 34. Onder deze bepaling wordt een duidelijke verplichting tot het aanstellen van een advocaat *ad hoc* aangewezen. Het is bemoedigend dat dit niet gebeurt door het Openbaar Ministerie, maar wel door de rechter van het onderzoek.

Evenwel lijkt dit artikel in schril contrast te staan met de nieuw voorliggende tekst van het Strafwetboek, waarbij de decumul- en cumulregeling volledig werd herschreven en afstand werd gedaan van de decumulregel. Wetshistorisch is het zo dat de figuur van de lasthebber *ad hoc* werd ingevoerd samen met het huidige artikel 5. Om het hoofd te bieden aan de problematiek van de decumulregel, waarbij situaties konden ontstaan dat een zaakvoerder en vennootschap richting mekaar wezen om handig de cumul/decumulregel uit te spelen, leek het aangewezen dat er voor de vennootschap een apart raadsman tussenkwam, gelet ook op de manifeste tegenstrijdigheid van belangen. Er dient echter op te worden gewezen dat het niet zo zeer aan de wetgever of aan de rechter toekomt om deze raadsman aan te wijzen nu het in hoofdorde de deontologische plicht van een advocaat is om niet met strijdige belangen aan de slag te gaan.

Artikel 34 lijkt geen rekening te houden met het nieuwe ontwerp van het Strafwetboek dat dit gehele systeem herschrijft en herdenkt. Bovendien gaat de bepaling verder door de huidige regeling, waarbij was voorzien dat de rechter van het onderzoek een raadsman of een lasthebber *ad hoc* kon aanstellen, te laten verworden tot een verplichting. Vanuit bekommernissen voor de onafhankelijkheid van de advocatuur en haar deontologische regels waarschuwt de OVB dat het niet de bedoeling kan zijn om een vrij gekozen raadsman in hoofde van de vennootschap op deze wijze "uit te schakelen". Als de figuur van de lasthebber *ad hoc* wordt behouden, meent zij dat verder uitgeschreven regels in het wetboek moeten worden opgenomen waarbij kan worden gedacht aan enerzijds het gegeven dat de lasthebber *ad hoc* zelf een advocaat moet aanstellen (al dan niet op voorstel van de vennootschap) dan wel dat in hoofdorde door de rechter van het onderzoek de door de vennootschap geconsulteerde advocaat bij voorrang dient te worden aangesteld. In dezelfde zin dient het artikel te worden aangevuld met een passage aangaande de betaling van de lasthebber *ad hoc* in zoverre deze zelf de procedure van verdediging zal voeren. Heden ten dage is dit dode letter waarbij enkele rechtbanken provisies voorzien die amper voldoende zijn om effectief en efficiënt werk te verrichten. Indien er effectief een tegenstrijdigheid tussen zaakvoerder en vennootschap is, blijft de aangestelde advocaat vaak over met onbetaalde ereloonstaten waar geen enkele vorm van uitvoerbaarheid mogelijk is.

Art. 41. Deze bepaling bevat, net als verschillende andere artikelen (bv. artikel 62), concrete strafmaten. Het wetsvoorstel wijkt daarmee af van het oorspronkelijke voorstel van de commissie, dat logischerwijze terugkoppelde naar de strafniveaus die in het nieuwe

Strafwetboek zouden gebruikt worden. De OVB meent dat de voorstellen van beide nieuwe wetboeken zo goed mogelijk op elkaar afgestemd moeten worden. Het gebruik van strafniveaus lijkt derhalve aangewezen.

Voorts acht de OVB het nuttig om ook in dit artikel (zoals bij de artikelen 42, 43 en 44) de afweging van de goede rechtsbedeling te maken. Het is immers niet ondenkbaar dat er bij toepassing van dit artikel (feiten in het buitenland gepleegd door een Belg - waarbij slachtoffer ook Belg is) een conflict van rechtsmacht optreedt met het land waar de feiten werden begaan. Door de goede rechtsbedeling voorop te stellen, krijgt de rechter een rechtsgrond waarop hij zich kan baseren om de strafvervolgning toch over te dragen aan de buitenlandse strafrechter.

Art. 42-44. Het tweede lid van artikelen 42, 43 en 44 stelt dat de Minister van Justitie in kennis moet gesteld worden wanneer de (federale) procureur de zaak seponeert wegens een onontvankelijke strafvordering of met oog op de goede rechtsbedeling. Om onduidelijke reden wordt deze tekst, met identieke inhoud, twee keer anders geformuleerd. Het zou voor de eenvormigheid beter zijn, moest voor artikel 44, 2de lid dezelfde formulering worden gebruikt van de twee voorgaande artikelen.

Art. 46-48. In principe zouden deze drie artikelen gemakkelijk in 1 artikel kunnen gebundeld worden, door het gebruik van paragrafen. Artikel 46 en 47 hebben als aanhef "Eenieder kan in België vervolgd worden...", terwijl dit bij artikel 48 "Een persoon kan in België vervolgd worden...". Voor de eenvormigheid zou opnieuw dezelfde woordkeuze moeten gemaakt worden (zoals dat in de Franse versie van de artikels wel gedaan wordt). Daarnaast start artikel 48 met een paragraaf (§ 1), zonder dat er een tweede volgt. Dit is dus overbodig. Bovendien worden er geen paragrafen gebruikt in de gelijkaardige artikelen 46 en 47.

Art. 53. De eenvormigheid van het 2de lid zou best afgestemd worden op de artikelen 42, 43 en 44 (supra).

Art. 58. In lijn met de rechtspraak van het EHRM is het aangewezen om de term bodemrechter in plaats van rechter te vermelden. Hierdoor kan er ook geen discussie ontstaan in welke fase van de strafvervolgning de niet-ontvankelijkheid kan uitgesproken worden. De niet-ontvankelijkheid staat niet bij de opsomming van de bevoegdheden van de rechter van het onderzoek (art. 104), waardoor uit de samenlezing blijkt dat de rechter van het onderzoek de niet-ontvankelijkheid nog niet zou kunnen uitspreken. Om het wetboek zo vlot mogelijk leesbaar te maken kan samenlezing echter best vermeden worden.

Art. 59. Volgens het derde lid is de strafvordering niet-ontvankelijk wat betreft de feiten die werden uitgelokt. De vraag is of enkel of de strafvordering niet-ontvankelijk zou moeten zijn voor de feiten die direct werden uitgelokt, dan wel ook voor andere feiten die daar rechtstreeks uit voortvloeien.

Als een politieambtenaar de aankoop van verdovende middelen uitlokt, dan zal de strafvordering ook evident niet-ontvankelijk moeten worden verklaard voor het bezit en het gebruik van verdovende middelen.

Als de uitlokking bijvoorbeeld de wegmaking van gelden of de handel in verdovende middelen betreft, is dan ook de strafvordering voor een eventuele daaropvolgende witwassing van het vermogensvoordeel niet-ontvankelijk? Immers zou het tweede misdrijf niet hebben kunnen plaatsvinden, als het eerste misdrijf niet was uitgelokt. Een andere zienswijze zou bovendien kunnen leiden tot een opzettelijke uitlokking van een eerste misdrijf (waarvoor de strafvordering niet-ontvankelijk is), doch in de wetenschap dat daar doorgaans nog een misdrijf op volgt dat dan wel zou vervolgd kunnen worden.

Een moeilijkere vraag is of het verkopen van een wapen door een politieambtenaar (uitlokking van verboden wapenbezit) kan leiden tot de niet-ontvankelijkheid van een strafvervolgning voor een eventuele moord die nadien met dit wapen werd gepleegd.

Om een effectieve controle en tegenspraak te voeren omtrent een eventuele uitlokking, is het bovendien vereist dat er meer inzicht wordt verkregen door de verdediging in de zogenaamde proactieve recherche (infra, artikel 86).

Art. 62. De OVB verwijst naar de eerder vermelde voorkeur om de strafniveaus te gebruiken zoals voorzien in het toekomstige strafwetboek (supra, artikel 41). Het zou bovendien de leesbaarheid ten goede komen om telkens direct na de strafvork de overeenstemmende verjaringstermijn te vermelden. Het wetboek van strafvordering mag niet enkel gericht worden op professionelen, maar ook de niet-jurist moet het vlot kunnen lezen. De huidige versie vraagt voldoende inzicht, om na te gaan welke verjaring nu verbonden is aan welke strafvork (men moet in feite beginnen tellen).

Art. 68. In navolging van de rechtspraak van het EHRM, kan hier eventueel een niet-limitatieve en niet-cumulatieve opsomming gegeven worden van de factoren waarmee de rechter rekening kan houden om te oordelen of er sprake is van een overschrijding van de redelijke termijn, zijnde:

- De houding van de overheid
- De complexiteit van de zaak
- De mogelijke interferenties van buitenlandse instanties
- De in het geding zijnde belangen
- De mate waarin de betrokkene zelf heeft bijgedragen tot een vertraging van de procedure

Art. 70. De tweede paragraaf stelt dat enkel de persoon die klacht indient bij de politiediensten geïnformeerd zal worden over de mogelijkheid om de hoedanigheid van benadeelde persoon te verkrijgen. De OVB betoogt dat dit zou moeten uitgebreid worden naar eenieder die een verklaring aflegt bij de politiediensten in hoedanigheid van slachtoffer of getuige (de zogenaamde categorie 1 in het kader van Salduz), zoals thans in de praktijk gebeurt.

Volgens § 3, a) dient de benadeelde zijn beroep en woonplaats op te geven. Voor zover dit beroep niet in verband staat met de feiten, lijkt dit overbodige informatie. Daarnaast moet voorzien worden dat in plaats van de woonplaats, ook het dienstadres kan opgegeven worden (bijvoorbeeld voor politieambtenaren, personeel van NMBS, ...).

Het artikel bepaalt niet welke gegevens worden opgenomen in het strafdossier en welke niet. Alleszins lijkt het niet de bedoeling dat bijvoorbeeld het e-mailadres van de benadeelde deel zou uitmaken van het strafdossier. Ook moet de mogelijkheid voorzien worden om de woonplaats van de benadeelde af te schermen.

Art. 71-78 de burgerlijke partij. De OVB heeft begrip voor een (redelijke) beperking van de klacht met burgerlijke partijstelling, maar blijft voorstander van correctiemogelijkheid voor het slachtoffer wanneer het parket de zaak niet vervolgt, zoals in Frankrijk. Dat model biedt het voordeel dat een klacht van het slachtoffer minstens gevolgd wordt door een minimum aan onderzoek door het parket, onder controle van de Franse onderzoeksrechter en de kamer van inbeschuldigingstelling die beiden als beroepsinstanties fungeren, zonder dat effectief de zware procedure van het gerechtelijk onderzoek moet worden opgestart. De OVB steunt dan ook het voorstel van de Commissie om het slachtoffer aan het einde van het onderzoek een beroepsmogelijkheid toe te kennen ingeval het Openbaar Ministerie beslist om geen vervolging in te stellen en vraagt of die mogelijkheid ook niet aan het begin van het onderzoek kan bestaan.

Art. 71. Dezelfde opmerkingen kan gemaakt worden als bij artikel 69.

Art. 72. Dit artikel somt de voorwaarden om een burgerlijke rechtsvordering uit te oefenen, zonder een sanctie te voorzien wanneer deze voorwaarden niet zijn vervuld. De OVB acht het aangewezen om expliciet op te nemen dat het verzuim leidt tot de niet-ontvankelijkheid van de burgerlijke rechtsvordering.

Art. 76. De OVB sluit zich aan bij de opmerking van de Commissie tot herziening van het strafprocesrecht, zoals opgenomen in de memorie van toelichting bij dit artikel.

Art. 77. Op basis van §2 moet de burgerlijke partij op straffe van niet-ontvankelijkheid een woonplaats in België opgeven. Dit impliceert dat enkel de natuurlijke personen met een woonplaats in België zich burgerlijke partij zouden kunnen stellen. Dit lijkt een discriminatie uit te maken.

Op zijn minst zou er woonstkeuze in België moeten kunnen gedaan worden. Maar voor slachtoffers die bijvoorbeeld uit Nederland komen, zou dit impliceren dat zij op straffe van niet-ontvankelijkheid een woonstkeuze in België moeten geregeld krijgen. Niet elke burgerlijke partij laat zich bijstaan door een raadsman (waarbij woonstkeuze op dienst kantooradres kan gedaan worden).

Daarnaast is er nog een categorie slachtoffers die niet over een adres beschikken: slachtoffers mensenhandel, daklozen, ... en een categorie slachtoffers die bewust zijn woonplaats niet wenst op te geven (magistraten, politieambtenaren, ...) en die dus woonstkeuze moeten kunnen doen op hun dienstadres.

Daarnaast blijkt uit 2°, 3° en 4° dat de burgerlijke partijstelling ter zitting thans veel formalistischer wordt. Deze voorwaarden impliceren immers een schriftelijke neerslag, ten einde de ontvankelijkheid van de burgerlijke partijstelling te kunnen nagaan.

Het volstaat dan niet meer om zich aan te bieden op de rechtsdag en op een voorgedrukt formulier de schadevordering in te vullen en/of deze louter mondeling toe te lichten. Een burgerlijke partij verplichten om, op straffe van niet-ontvankelijkheid dan nog, het strafbaar feit, het oorzakelijk verband, zijn persoonlijk belang en de aard van de schade te benoemen, is een overdreven formalisme. De rechter moet deze zaken nagaan in het mondelinge debat, waardoor de tegenspraak kan gegarandeerd worden.

Deze verplichting zal leiden tot een groot aantal niet-ontvankelijke burgerlijke partijstellingen en een verslechtering van de positie van het slachtoffer. Dit is bovendien een schending van de *standstill* verplichting, die niet redelijk verantwoord kan worden (in het bijzonder voor de burgerlijke partij die zich niet laat bijstaan door een raadsman). Het debat over de gegrondheid en omvang van de burgerlijke vordering, gaat verlegd worden naar de ontvankelijkheid ervan.

Art. 78. Om alle juridische discussies te vermijden, kan eventueel toegevoegd worden "Bij ontstentenis van enige beslissing daaromtrent, wordt de aanhouding van de burgerlijke belangen vermoed"

In het tweede lid staat dat de burgerlijke vordering opnieuw aanhangig kan gemaakt worden door een verzoekschrift (huidig artikel 4 VTSv). Volgens het derde lid geldt dit verzoekschrift als burgerlijke partijstelling. De gegevens die in artikel 77, op straffe van niet-ontvankelijkheid, zijn vereist, zijn schijnbaar niet vereist indien de burgerlijke partijstelling na de beslissing over de strafvordering wordt gedaan. Dit lijkt moeilijk verenigbaar.

Art. 81. Net als bij artikel 77 wijst de OVB op overdreven formalisme door bij de vrijwillige tussenkomst bijvoorbeeld op straffe van niet-ontvankelijkheid te eisen dat bijvoorbeeld het uur van de terechtzitting wordt vermeld in het verzoekschrift.

Opmerkelijk genoeg mag de vrijwillig tussenkomende partij wél een verblijfplaats aanduiden in België, wanneer hij niet over een woonplaats in België beschikt (cfr. bespreking art. 77).

Ten slotte stelt het eerste lid dat het verzoekschrift gemotiveerd moet zijn, doch worden pas vanaf het tweede lid de vermeldingen op straffe van niet-ontvankelijkheid opgesomd. De OVB vraagt zich af of dat impliceert dat een gebrek aan motivering niet zou leiden tot de onontvankelijkheid?

BOEK III: Het onderzoek

Titel I. Algemene bepalingen en definities

Art. 85. De OVB meent dat het mogelijk interessant is om te overwegen om de onpartijdigheidsplicht nominatum op te nemen in dit artikel. Dit blijkt impliciet uit de verplichting tot onderzoek *à charge* en *à décharge*, maar het komt de duidelijkheid ten goede dit te vermelden. Een onpartijdig strafonderzoek, zonder enige vooringenomenheid, is een vereiste voor legitiem onderzoek conform artikel 6 EVRM. De rechtstreekse doorwerking van het EVRM biedt deze garantie, doch een expliciete opname van de onafhankelijkheid is wenselijk.

Art. 86. De OVB meent dat het de loyaliteit ten goede zou komen indien de schriftelijke toestemming tot de proactieve recherche, de verzamelde informatie en de wijze waarop die werd bekomen deel uitmaakt van het strafdossier. Indien daarbij de identiteit van informanten of speciale technieken dienen beschermd te worden, dient op zijn minst een wettigheidscontrole van deze 'geheime informatie' te gebeuren door de rechter van het onderzoek. De positionele provocatie is immers een grond tot niet-ontvankelijkheid (zie ook bespreking artikel 59). Om dit effectief en tegensprekelijk te kunnen nagaan, is het belangrijk dat de verdediging meer zicht krijgt op de proactieve recherche.

Art. 87. Eventueel kan in deze bepaling het huidige artikel 1380, tweede en derde lid Ger.W. mee ingevoerd (verplaatst) worden, of minstens een verwijzing daarnaar bevatten.

De derde paragraaf van het artikel is achterhaald door het OVB-reglement "Advocaat en Media", dat recent gestemd is geworden. Het voorziet in gelijkaardige waarborgen en lijkt preferabel omdat het de beroepsorganisatie toekomt om te organiseren hoe een advocaat zich zal dienen te gedragen dan een wetbepaling. Zij waakt immers ook over de naleving en/of sanctionering.

Art. 94. De proportionaliteitsvereiste die thans voorzien is in het huidige artikel 30 (waarbij enkel aangifte is vereist indien het gaat om een aanslag op de openbare veiligheid, iemands leven of eigendom) vervalt. Voortaan zou *elke* misdaad en wanbedrijf moeten worden gemeld. Aangezien in het nieuwe strafwetboek de overtredingen wegvallen, moet zodoende elk misdrijf waarvan men getuige is gemeld worden aan de procureur des Konings. Er is geen strafsanctie bepaald, dus het gaat blijkbaar eerder om een morele verplichting.

De OVB is sterk gekant tegen een dergelijke uitbreiding van het huidige artikel 30, daar geen voorstander is van bepalingen die een verklikingsmaatschappij bevorderen. In het licht van de proportionaliteit acht zij het noodzakelijk dat er op zijn minst een gevaar moet zijn voor de openbare veiligheid of de fysieke integriteit, dan wel dat het over misdrijven gaat van strafniveau 3 of hoger. In het andere geval zou er bijvoorbeeld een verplichte aangifte bestaan voor misdrijven als belediging, beperkt vandalisme, smaad, ... Dergelijke misdrijven, die zonder eventuele verzwarende omstandigheden bestraft kunnen worden met strafniveau 1, kunnen dagelijks worden vastgesteld.

In Nederland werd in artikel 161 Sv. een aangifteplicht opgenomen indien het gaat om volgende feiten:

- Misdrijven tegen de Staat (art. 92-110 Sr., in Titel VII van het Tweede Boek van dat Wetboek, voor zover daardoor levensgevaar is veroorzaakt,
- Misdrijven tegen het leven gericht (art. 287 tot en met 294 en 296 Sr.)
- mensenroof (art. 278 Sr.)
- verkrachting (art. 242 Sr.)
- wederrechtelijke vrijheidsberoving (art 282 Sr, verplicht opv art 160 lid 3 Sr)
- Openbare colleges en ambtenaren die in de uitoefening van hun bediening kennis krijgen van een misdrijf met de opsporing waarvan zij niet zijn belast (ogv art. 162 Sr.)

De verplichting geldt voor een ieder die kennis draagt van een strafbaar feit, met evenwel volgende uitzonderingen:

- indien gevaar bestaat dat je jezelf door het doen van aangifte zou kunnen belasten met een mogelijke vervolging tot gevolg
- indien een ander door het doen van aangifte zou kunnen worden belast, ten aanzien van wie u zou kunnen verschonen (verschoningsgerechtigden)

Het Belgische artikel zoals het thans voorligt mist deze nuanceringen.

Titel II. De actoren van het onderzoek

Art. 95-114: algemene opmerkingen bij de vernieuwde actoren van het onderzoek. Het wetsvoorstel stelt een eengemaakt vooronderzoek voorop en verlaat daarmee het klassieke onderscheid tussen het opsporingsonderzoek en het gerechtelijk onderzoek. Deze fundamentele keuze heeft een weerslag op de rolverdeling van de diverse actoren die bij het strafproces zijn betrokken.

Het openbaar ministerie krijgt de opdracht om het vooronderzoek *à charge* en *à décharge* te leiden. Het is evenwel niet bevoegd om zelf dwangmaatregelen te stellen of handelingen die een schending inhouden van individuele rechten en vrijheden. Daartoe moet het de toestemming krijgen van de “onderzoeksrechter” (of “rechter van het onderzoek” of “*juge des libertés*”). Die laatste gaat daarbij niet alleen de wettigheid na van de gevraagde handeling, maar ook de proportionaliteit en de subsidiariteit.

De nieuwe, leidende rol die het Openbaar Ministerie op zich zal nemen, zal een belangrijke mentaliteitswijziging vereisen in hoofde van veel parketmagistraten die zich op dit moment voornamelijk concentreren op een onderzoek *à charge*. Het welslagen van deze hervorming zal dan ook in belangrijke mate afhankelijk zijn van de bereidheid die alle actoren aan de dag zullen leggen om zich te schikken in hun nieuwe rol, met name:

- de advocaat, die actief betrokken wordt in het vooronderzoek;
- het Openbaar Ministerie, dat zowel *à charge* als *à décharge* moet onderzoeken;
- de rechter van het onderzoek, die een werkelijk tegensprekelijk debat moet toelaten en organiseren.

De OVB erkent dat het voorstel belangrijke voordelen kan bieden. Zo zou de figuur van de ‘rechter van het onderzoek’ zich met meer afstand van het concrete onderzoek over een dossier kunnen buigen dan de huidige onderzoeksrechter, die immers voortdurend een oordeel moet vellen over een onderzoek waarvan hij zelf de leiding heeft. Het model dat wordt voorgesteld kan daarom de rechterlijke controle vergroten op de manier waarop het onderzoek gevoerd wordt. Dat is des te meer het geval nu het in het overgrote merendeel van de strafzaken nooit tot een gerechtelijk onderzoek komt en het Openbaar Ministerie thans, zonder enige rechterlijke controle, het volledige vooronderzoek in handen heeft. Dankzij de figuur

van de rechter van het onderzoek zou dat in de toekomst niet langer mogelijk zijn. De beoogde hervorming zorgt, minstens in haar doelstelling, voor een rechterlijke controle op de totaliteit van de strafrechtelijke onderzoeken, hetgeen een belangrijke meerwaarde vormt.

Omgekeerd wil de OVB echter ook waarschuwen voor een te optimistische toekomstvisie. In het verleden heeft zij altijd benadrukt zich alleen te kunnen scharen achter het model van de 'rechter van het onderzoek' op voorwaarde dat, in dat nieuwe model, een gelijkwaardige positie wordt gewaarborgd aan de Openbaar Ministerie enerzijds en de verdachte en burgerlijke partij anderzijds. Het nieuwe model met de zogenaamde 'rechter van het onderzoek' mag geen veralgemening worden van de techniek van de mini-instructie, die in veel gevallen tot een formaliteit vervalt. Voordat de rechter van het onderzoek uitspraak doet moet dan ook, anders dan nu het geval is voor de onderzoeksrechter, een werkelijk tegensprekelijk debat gewaarborgd worden via concrete, wettelijke garanties, die o.m. moeten bestaan uit het recht op inzage in en afschrift van het dossier, het recht om bijkomende onderzoekshandelingen te vragen, het recht om de opheffing van beslag te vragen etc.

Tot slot wenst de OVB te wijzen op het inconsistente woordgebruik. In de tekst van het wetsvoorstel zelf wordt systematisch gesproken van de "rechter van het onderzoek", daar waar in de memorie van toelichting gewag wordt gemaakt van de onderzoeksrechter. In de geest van het wetsvoorstel is dit vreemd. Immers, de figuur van de onderzoeksrechter kadert in het strafproces zoals dit vandaag bestaat en dat hervormd wordt met voorliggende voorstel. De Franse tekst is op dat vlak wel reeds consequent: "le juge de l'enquête" en niet "le juge d'instruction".

Art. 99. De eerste zin van §2 wordt reeds bepaald in artikel 95.

Art. 101. Het derde lid van de eerste paragraaf vermeldt de procureur des Konings en de arbeidsauditeur. De OVB vraagt zich af waarom hier niet eveneens de federale procureur bij hoort.

In de tweede paragraaf lijkt het zinsdeel "behoudens uitzondering" geen betekenis te hebben. Als de Procureur een uitzondering maakt, belast hij gewoon een andere politiedienst met een opdracht van de gerechtelijke politie in een bepaalde onderzoek, en werden er meerdere diensten aangewezen.

De eerste en de tweede paragraaf van dit artikel hernemen respectievelijk de derde en vierde paragraaf van artikel 28ter van het Wetboek van Strafvordering. De OVB vraagt verduidelijking bij die bepaling en in het bijzonder met betrekking tot de vermelde "voorrang".

Art. 103. Deze bepaling bevat vooreerst twee keer een §3. Verder dient te worden opgemerkt dat de nalatigheid van een officier van de gerechtelijke politie verregaande nadelige gevolgen heeft. De OVB acht het derhalve onvoldoende dat de Procureur-generaal volgens deze bepaling de officier van gerechtelijke politie enkel kan waarschuwen, en hem dan nog slechts bij herhaling binnen 1 jaar kan dagvaarden voor de Kamer van het Onderzoek. Hij kan enkel aanmanen voortaan nauwgezetter tewerk te gaan met slechts verlies van 8 dagen wedde tot gevolg.

Art. 104. Bij punt 1° wenst de OVB te melden dat de woordkeuze "maatregelen die afbreuk doen aan de fundamentele rechten" onjuist lijkt. De maatregelen doen immers enkel afbreuk aan fundamentele rechten, indien ze onverantwoord of disproportioneel zijn. Het gaat om een afweging van belangen. Beter lijkt daardoor "maatregelen waardoor fundamentele rechten in het gedrang kunnen komen".

De OVB meent dat er een extra punt 10° zou kunnen worden toegevoegd. Zij heeft zich al eerder uitgesproken voor een vorm van recht op beroep door de benadeelde partij tegen een seponering van de klacht. Aan de lijst in deze bepaling zou derhalve als volgt kunnen worden toegevoegd: 10° de verzoeken uitgaande van de benadeelde persoon van wie het openbaar ministerie de klacht zonder gevolg heeft gerangschikt.

Art. 105. Het is goed dat dezelfde rechter latere vorderingen in een zelfde dossier behandelt, maar dit is praktisch wellicht niet altijd mogelijk. Volgens de Memorie van Toelichting verwijst dit naar de effectieve bereikbaarheid (niet met verlof, niet ziek, niet op reis, ...). Dat is nochtans niet wat het artikel bepaalt. Een onderzoeksrechter die ziek of op reis is, is immers nog steeds in functie. Deze bepaling zal aanleiding geven tot discussie en dient dan ook verfijnd te worden. Men zou bv. kunnen aanvullen dat enkel indien de nieuwe vorderingen of verzoeken hoogdringend zijn en de onderzoeksrechter niet tijdig bereikbaar is, een andere onderzoeksrechter kennis van de zaak kan nemen op bijzonder gemotiveerde vordering van het openbaar ministerie.

Titel III. De handelingen van het onderzoek

Art. 117. Het is niet helemaal duidelijk wat bedoeld wordt met de zinssnede “naar aanleiding van de toepassing van de wet”. Dat zou kunnen worden gewijzigd in “in het kader van hun beroepsactiviteit kennis nemen van de omstandigheden waarin het misdrijf werd geplaagd.” Dit zou toelaten dat wanneer curatoren, advocaten dokters, etc. zouden worden gehoord als getuigen, zij niet hun woonplaats dienen op te geven, maar wel hun beroepsadres.

Art. 118. De OVB meent dat deze bepaling volledigheidshalve zou moeten worden aangevuld met “of tegen of door een advocaat”.

Art. 120. De OVB stelt voor om de laatste zin van het eerste lid van paragraaf 3 als volgt te vervangen: “Indien de betrokkene zich niet laat bijstaan door een advocaat, worden de rechten bedoeld in paragraaf 2, 2° en 3° voorgelezen, desgevallend in aangepaste bewoordingen”. Daarmee wordt duidelijk gemaakt dat een loutere verwijzing of samenvatting van deze rechten niet volstaat.

In het tweede lid van dezelfde paragraaf kunnen de woorden “in de eerste plaats” geschrapt worden. Enkel het belang van de minderjarige mag een rol spelen bij de beoordeling of het verhoor van de minderjarige zonder bijstand kan plaatsvinden. Een betere verwoording zou derhalve zijn: “Na het voorafgaand vertrouwelijk overleg kan de advocaat, in akkoord met de minderjarige en indien zulks niet in strijd is met het belang van de minderjarige, hierbij rekening houdend met de ernst van de feiten, de complexiteit van de zaak en de maatregelen die ten aanzien van de minderjarige zouden kunnen worden genomen, instemmen dat het verhoor kan plaatsvinden zonder zijn bijstand. Het verhoor heeft evenwel toch plaats met bijstand van een advocaat indien de overheid dit nodig acht of wanneer er geen akkoord is tussen de minderjarige en de advocaat.”

De OVB stelt voor om volgende aanpassingen door te voeren aan paragraaf 6:

- Punt 4°, tweede lid: gebruik van de term benadeelde partij in plaats van slachtoffer
- Punt 6°: “De verhoorder geeft op beknopte wijze *en voorafgaandelijk aan het verhoor* kennis aan de advocaat (...)”
- Punt 7°: “Hij kan opmerkingen maken over het onderzoek en het verhoor *en mag tijdens het verhoor de verdachte adviseren zich te beroepen op zijn zwijgrecht.*”
- Punt 9°: De vermelding “met uitsluiting van § 5” heeft geen zin, aangezien § 5 niet vermeld werd als één van de bepalingen waarvan de schending leidt tot uitsluiting van bewijs.

- Punt 10°: “(...) of indien hij is ingeschreven op een nieuw adres” kan beter vervangen worden “*totdat* hij is ingeschreven (...)”

Art. 124. Paragraaf 5 zou als volgt moeten aangevuld worden: “(...) alsmede door de partijen in het geding, de gehoorde persoon *en zijn advocaat*.”

Art. 125. Het is niet steeds “duidelijk” of er een kwetsbaarheid is. Derhalve verdient het aanbeveling om het woord “aannemelijk” te gebruiken.

Art. 129. De OVB stelt vast dat, in vergelijking met het oorspronkelijke voorstel van de Commissie tot herziening van het strafprocesrecht, de huidige tekst de tolk en de advocaat heeft geschrapt als personen die toegelaten kunnen worden om de opname bij te wonen. De OVB dringt aan dat de advocaat als vertrouwenspersoon van de verhoorde aanwezig kan zijn bij het opgenomen verhoor

Art. 171. De OVB stelt vast dat de procureur des Konings onder bepaalde voorwaarden ook zonder machtiging van de rechter van het onderzoek een netwerkzoeking kan bevelen. Zij merkt niettemin op dat het artikel verschillende onduidelijkheden bevat.

In bepaalde informaticasystemen zal het de vraag zijn wie “de gewoonlijke gebruiker” van dat systeem is die de zoeking door de procureur des Konings kan toelaten: kan één werknemer bijvoorbeeld de zoeking toelaten voor de volledige bedrijfserver?

De wet lijkt ook niet te vereisen dat de voorafgaandelijke informatie aan de gewoonlijke gebruiker schriftelijk en duidelijk wordt gegeven. Ten behoeve van de *a posteriori* controle door de rechter verdient dit alleszins aanbeveling.

Daarnaast is vooral het niet nader gedefinieerd concept van het “punctueel karakter” problematisch. Wordt daarmee bedoeld dat de zoeking zich slechts kan uitstrekken tot het strikt noodzakelijke deel van het informaticasysteem? Of enkel kan slaan op bewijselementen ten aanzien van de gewoonlijke gebruiker? Of beiden? Zijn “punctueel” en “direct verband” synoniemen of cumulatieve voorwaarden?

Tot slot meent de OVB dat wanneer een uitzondering wordt voorzien op de principiële machtiging door een onderzoeksrechter/rechter van het onderzoek (ten behoeve van fundamentele mensenrechten), miskening van de wettelijke voorschriften van de uitzondering met uitdrukkelijke nietigheid moet worden gesanctioneerd.

Art. 173-179. De meest ingrijpende vormen van observatie (met name de stelselmatige observatie en de observatie met behulp van technische hulpmiddelen) vereisen een voorafgaande machtiging van de rechter van het onderzoek, de minder ingrijpende vormen van observatie (met name de observatie met internationaal karakter en deze door de gespecialiseerde eenheden) kunnen door de procureur des Konings gemachtigd worden. Dit is in feite een verstrenging van het huidige wettelijk kader dat de procureur des Konings toelaat observaties te machtigen in een opsporingsonderzoek.

Het onderscheid tussen enerzijds stelselmatige en ‘technische’ observaties en anderzijds de andere vormen van observatie lijkt - bekeken vanuit de mate waarin dit ingrijpt op het privéleven - enigszins artificieel. Waarom zou een observatie met internationaal karakter of een observatie door gespecialiseerde eenheden minder ingrijpend zijn dan bijvoorbeeld een observatie met een technisch hulpmiddel?

Opmerkelijk is ook artikel 179 inzake de observaties die gemachtigd moeten worden door de rechter van het onderzoek (met name de stelselmatige observatie en de observatie met behulp van technische hulpmiddelen). Men oordeelt dat gezien de rol van de rechter van het onderzoek fundamenteel verschillend is van die van de procureur des Konings, de machtiging van de rechter niet in een vertrouwelijk dossier kan worden opgenomen maar aan het einde van de observatie in het strafdossier moet worden opgenomen. De vertrouwelijke elementen van een observatie (de wijze van uitvoering en de naam en hoedanigheid van de betrokken

politieambtenaren) kunnen echter niet in het openbaar dossier komen en zullen dus niet in de machtiging van de rechter van het onderzoek worden opgenomen. Het is dus de procureur des Konings die - in een observatie gemachtigd door de rechter van het onderzoek - een afzonderlijke en schriftelijke beslissing zal nemen over hoe en door wie de observatie zal gebeuren. In de nieuwe verhouding tussen enerzijds de procureur des Konings en anderzijds de rechter van het onderzoek lijkt het problematisch dat de rechter van het onderzoek een 'blanco' machtiging tot observatie aflevert en dat het aan de procureur des Konings toekomt om de wijze waarop er uitvoering zal worden gegeven autonoom te bepalen.

De OVB vindt ten slotte dat gezien de vergaande inbreuken op de persoonlijke levenssfeer en de rechten op een eerlijke procesvoering, de miskening van de wettelijke voorschriften bij de meest vergaande onderzoeksdaden - deze die voorafgaand door een rechter moeten gemachtigd worden - met uitdrukkelijke nietigheid moet worden gesanctioneerd.

Art. 180-200. De OVB herhaalt voor al deze artikelen dat gezien de impact op fundamentele rechten, de miskening van de vormvoorwaarden bij de meest vergaande onderzoeksdaden met uitdrukkelijke nietigheid zou moeten worden gesanctioneerd.

Art. 202. Bij paragraaf 7 wenst de OVB op te merken dat waar de procureur des Konings om de machtiging van de rechter van het onderzoek dient te verzoeken om een periode van burgerinfiltratie te verlengen en de rechter van het onderzoek steeds dient na te gaan of de voorwaarden bepaald in de paragrafen 1 en 2 vervuld zijn, het bevreemdt dat de procureur des Konings wel zelf op gemotiveerde wijze de modaliteiten van de burgerinfiltratie bedoeld in §5 kan wijzigen, aanvullen en zelfs beëindigen en hij hierin de rechter van het onderzoek niet zou moeten kennen. In de geest van het wetsvoorstel lijkt dit vreemd, te meer de rechter van het onderzoek te allen tijde zicht moet blijven hebben op de inhoudelijke invulling van de burgerlijke infiltratie, meer bepaald als door de burgerinfiltrant desgevallend misdrijven gepleegd kunnen worden.

Art. 205-211. De OVB vindt dat het wetsvoorstel de verdienste heeft dat, en dit voor het eerst, een duidelijk protocol met betrekking tot de huiszoeking in de wettekst is opgenomen. Enerzijds waren de huidige artikelen 87 en 88 Sv. heel summier en anderzijds was het onderwerp verspreid over het wetboek van strafvordering en de huiszoekingswet van 7 juni 1969. Het verdient evenwel aanbeveling om te verduidelijken wat het gevolg is voor de huiszoekingswet en om te verzekeren dat alle waarborgen die in die wet aan bod komen nog steeds zullen gelden.

Titel IV. Rechten van betrokken partijen tijdens het onderzoek

Art. 217. Deze bepaling geeft de verdachte en de benadeelde persoon het recht om, in de loop van het onderzoek naar misdrijf en straffen met een vrijheidsstraf, de procureur des Konings om bijkomende onderzoekshandelingen te verzoeken. Het verzoekschrift wordt toegezonden aan of neergelegd op het secretariaat van de procureur des Konings en dit ten vroegste nadat een termijn van één maand is verstreken sinds het opstellen van het eerste proces verbaal. De OVB stelt zich echter de vraag hoe de verdachte kan te weten komen wanneer exact het eerste proces verbaal is opgesteld.

Deze opmerking heeft evenzeer betrekking op artikel 227.

Titel V. De procedure voor de rechter van het onderzoek

Art. 222-223. Voor de leesbaarheid van deze artikelen stelt de OVB voor om van §3, lid 2 een §4 te maken. Het betreft eigenlijk een afzonderlijke procedure.

Art. 225. Deze bepaling is niet helder verwoord. Kan de rechter van het onderzoek instructies geven aan de procureur des Konings of betreft dit louter een bevel aan de procureur des

Konings om “de vervolging te beëindigen binnen de termijn die hij vaststelt”? Uit de toelichting bij art 225 kan opgemaakt worden dat de rechter van het onderzoek aanwijzingen kan geven over bijkomende onderzoekshandelingen waarvan hij de uitvoering nuttig acht. Dat volgt echter niet duidelijk uit de wettekst zelf.

Titel VI. De afsluiting van het onderzoek

Art. 228-231. Het wetsvoorstel wil remediëren aan de grote druk die de huidige regeling van rechtspleging uitoefent op de vlotte werking van het systeem en op de duurtijd van strafprocessen. Zij stapt daartoe af van de klassieke regeling van rechtspleging, zonder te willen raken aan de waarborgen van de partijen. De procureur des Konings beslist op het einde van het onderzoek zelf over het gevolg dat aan de feiten moet worden gegeven. Hij kan seponeren, kiezen voor vormen van buitengerechtelijke afhandeling - waarbij het wetboek voorziet in de minnelijke schikking en de strafbemiddeling - dan wel voor een procedure voor het vonnisgerecht (hetzij via rechtstreekse dagvaarding, hetzij via een oproeping bij proces-verbaal).

Art. 230. Deze bepaling stelt dat voor onderzoeken van feiten strafbaar met een vrijheidsstraf en waarvan het onderzoek binnen de 6 maanden na opmaak van het eerste proces verbaal is afgelopen, de procureur des Konings kan overgaan tot dagvaarding of oproepen bij proces verbaal zonder toepassing te maken van de procedure bedoeld in artikel 229. De OVB acht dat onderscheid erg arbitrair. Het is immers niet omdat een onderzoek binnen de 6 maanden is afgelopen, dat de verdachte het recht niet zou mogen krijgen om aanvullend onderzoek te vragen, dan wel dat dit niet nuttig/nodig zou zijn.

De OVB betwist de meerwaarde van deze bepaling. De snelheid waarmee een onderzoek is verlopen kan immers nooit bepalend zijn voor de grondigheid van het onderzoek, wel integendeel.

De regeling opgenomen in titel VI kan derhalve beperkt worden tot twee categorieën: enerzijds deze voor feiten die niet strafbaar zijn met een vrijheidsstraf (cfr. art 228) en anderzijds deze voor feiten waar wel een vrijheidsstraf op is gesteld (art 229). De invoeging van een derde criterium op basis van de doorlooptijd van het onderzoek (zijnde minder dan 6 maanden) maakt de procedure nodeloos ingewikkeld.

Titel VII. Verval van de strafvordering onder bepaalde voorwaarden

Art. 232-233. De OVB merkt op dat de verjaring wordt geschorst vanaf het voorstel dat de procureur doet of vanaf het moment dat de verdachte de vraag stelt, maar acht het problematisch dat er geen maximale duurtijd aan deze schorsing wordt gesteld (cfr. art.61 quinquies juncto art.127 Sv.).

De OVB reageert positief dat, indien er geen akkoord wordt bereikt, of het niet wordt bekrachtigd, de documenten die werden opgemaakt en de mondelinge mededelingen die werden gedaan tijdens de onderhandelingen op geen enkele wijze mogen worden gebruikt in de verdere strafprocedure.

BOEK IV. De voorlopige hechtenis

Art. 258. De OVB vraagt zich af waarom de wetgever de procureur des Konings wel de bevoegdheid geeft om een bevel tot aanhouding op te heffen, maar niet om een voorlopige hechtenis in de gevangenis om te zetten naar een elektronisch toezicht of voorwaarden/borgsom te koppelen aan een invrijheidstelling.

Art. 260. De OVB heeft enkele bedenkingen bij §3 van deze bepaling. Om de terminologie van dit artikel in overeenstemming te brengen met artikel 251 e.v. Sv., stelt zij volgende alternatieve bewoording voor: “(...). De aldus gelaste rechter kan gelet op het ontwerp van dagvaarding bij een afzonderlijke en overeenkomstig artikel 246, §§ 1 en 6, eerste en tweede lid, gemotiveerde beschikking, beslissen dat de voorlopige hechtenis moet worden gehandhaafd of dat de modaliteit van uitvoering ervan moet worden gewijzigd of dat hij in vrijheid wordt gesteld, in voorkomend geval onder oplegging van een of meerdere voorwaarden, zoals bedoeld in artikel 270.” In de daaropvolgende zinnen wordt gesproken van wanneer “de dagvaarding niet wordt *toegezonden* binnen de maand” en dat de “dagvaarding moet worden *uitgestuurd* binnen de vier maanden na deze beschikking”. De OVB vraagt zich af of het niet beter is te spreken van betekenen van een dagvaarding in plaats van toezenden/uitsturen.

Art. 261. Overeenkomstig de huidige rechtspraak van het Hof van Cassatie zou “de voorlopige invrijheidstelling” in §2 en §3 moeten aangevuld worden met “(...) of de hechtenis onder elektronisch toezicht.”

Art. 262. De zinssnede “of de hechtenis onder elektronisch toezicht bevelen” in §1 kan hier geschrapt worden. In artikel 246 wordt reeds verduidelijkt dat het bevel tot aanhouding *ofwel* in de gevangenis *ofwel* onder elektronisch toezicht kan worden uitgevoerd. Het elektronisch toezicht is m.a.w. een uitvoeringsmodaliteit van het bevel tot aanhouding, en moet niet afzonderlijk worden vermeld *naast* het bevel tot aanhouding.

Art. 264. De OVB acht het belangrijk dat het recht op inzage voor de verdachte en zijn raadsman voor de kamer van het onderzoek expliciet wordt opgenomen in de wet. Dat wordt de facto quasi overal toegelaten en is ook noodzakelijk. Derhalve zou §3 kunnen aangevuld met: “Het dossier wordt gedurende twee dagen vóór de verschijning ter beschikking gehouden van de verdachte en van zijn raadsman. De griffier geeft hun hiervan bericht per faxpost, bij aangetekende zending of langs elektronische weg.”

Art. 272. Deze bepaling stemt overeen met art. 36 van de Voorlopige Hechteniswet, maar voorziet uitdrukkelijk in een debat omtrent het verzoek tot opheffing van voorwaarden voor het vonnisgerecht. De OVB is tevreden met deze toevoeging, maar betreurt het dat het huidige voorstel nog steeds niet voorziet in de mogelijkheid voor de rechter van het onderzoek of het vonnisgerecht om nieuwe voorwaarden op te leggen in het geval van §2 en §3. Dit kan in de praktijk nochtans soms nuttig zijn.

BOEK V. De fase van het vonnisgerecht

Art. 286. De OVB stelt voor om in punt 3° “de belangen van justitie” te vervangen door “de belangen van de rechtspraak”. De memorie van toelichting bepaalt immers dat dit rechtstreeks van artikel 6.1 EVRM is overgenomen, maar dat artikel spreekt van rechtspraak en niet van justitie. Justitie is ruimer in te vullen dan rechtspraak.

Art. 287. De OVB merkt op dat in deze bepaling (noch in art. 5ter VT.Sv.) geen sanctie is voorzien wanneer deze de belanghebbende derde niet op regelmatige wijze is opgeroepen. Derhalve schiet deze bepaling haar doel voorbij.

Art. 334-339 Deze bepalingen bespreken de criminele kamer, dat in de plaats zou komen van het hof van assisen. De OVB wenst in dit kader te verwijzen naar haar advies over de hervorming van de assisenprocedure en de volksjury, zoals eerder overhandigd aan de Kamercommissie Justitie naar aanleiding van de hoorzitting van 8 juli 2020. De OVB pleit niet

expliciet voor of tegen de afschaffing van de volksjury of het hof van assisen, maar noteert enigszins opgelucht dat de nieuwe procedure grotendeels onderworpen lijkt te zullen blijven aan het onmiddellijkheidsbeginsel, zij het vereenvoudigd in vergelijking met de huidige assisenprocedure. Zij acht het immers van essentieel belang dat de ruime procedurele waarborgen die thans geboden worden in de assisenprocedure, behouden blijven.

Art. 341-349. De OVB juicht toe dat het wetsvoorstel het toepassingsgebied hiervan beperkt tot criminele organisaties en terrorisme in plaats van de misdrijven uit de taplijst. De wettekst voorziet uitdrukkelijk in een overleg tussen de procureur des Konings en de kandidaat-spijtoptant met zijn advocaat met het oog op het formuleren van proportionele toezeggingen, hetgeen eveneens toe te juichen valt.

BOEK VI. De rechtsmiddelen

Art. 363. Deze bepaling voorziet onder meer in de ambtshalve grief “kwalificatie van de feiten en het al dan niet bewezen verklaarde karakter van ...”. De OVB interpreteert dit zodanig dat de schuldvraag steeds als een ambtshalve grief kan worden beschouwd. Zij beschouwt dit als een positieve evolutie, vermits het artikel uitdrukkelijk stelt dat dit ook geldt in de hypothese dat schuldigverklaring niet beoogd werd in het formulier van hoger beroep.

Art. 365. De OVB dient op te merken dat dit artikel niets zegt over een herkwalificatie in beroep of het opleggen van bijkomende beveiligingsmaatregelen. Zij meent dat het aangewezen zou zijn om ook hier uniformiteit te vereisen.

BOEK VII. Enkele bijzondere rechtsplegingen

Art. 405. De nieuwe regeling inzake valsheid is wezenlijk uitgebreider. Er is voor gekozen een valsheidsprocedure toe te laten voor al de procedures die aan de rechter worden voorgelegd. De OVB juicht dergelijke mogelijkheid toe. Al te vaak kan men zich immers vragen stellen bij de waarachtigheid van stukken die deel uitmaken van een procedure.

De verzoekschriftprocedure is in het leven geroepen om tijdens de rechtsgang een valsheid in de stukken van het strafdossier of bijgebrachte stukken te laten onderzoeken en berechten. De hiertoe uitgewerkte verzoekschriftprocedure laat procedureel echter heel wat vragen onbeantwoord voor de rechtspracticus en verdient precisering. Zo is niet bepaald wanneer tijdens de rechtsgang het verzoekschrift moet worden neergelegd. Kan dat al voor dat de zaak bij de bodemrechter aanhangig is gemaakt? Immers, ter gelegenheid van de inzage in het strafdossier cfr. het huidige art 28 sexies en 61 ter Sv., kunnen er door één van de partijen bijgebrachte stukken opduiken die in aanmerking komen voor een “valsheidsprocedure”. Kan in die fase een verzoekschrift op ontvankelijke wijze worden neergelegd “na aanmaning”? Hoe verloopt die procedure dan als er nog geen bodemrechter is gevat? Wat aangaande een verzoekschrift na sluiting van de debatten? Nadat een verzoekschrift is neergelegd ter griffie, op welke zitting dient het verzoek te worden behandeld of kan een dergelijk verzoek enkel in het kader van de dagstelling ten gronde die reeds is verleend? In dat geval, hoeveel dagen voor de datum van de zitting dient het verzoekschrift te worden neergelegd? Wat als de rechtbank het verzoek niet bij de grond van de zaak voegt en er in een apart vonnis recht over spreekt? Kan in dat geval hoger beroep worden aangetekend en zo ja op welke manier en wat dient dan met de bodemprocedure te gebeuren? Wat als de rechtbank injunctie geeft aan het Openbaar Ministerie de valsheid te onderzoeken en het O.M. geeft hieraan geen gevolg (zie art. 409)? is de beslissing tot al dan niet schorsing van de rechtsgang vatbaar voor hoger

beroep en zo ja, kan de procedure verder in afwachting van een beslissing in graad van beroep (art. 409 lid 2)? Voorts is de vrees niet denkbeeldig dat deze incidentele valsheidsprocedure om zuiver dilatoire redenen zal worden aangewend.

Ten slotte voorziet de bepaling in volgende zinssnede: “De aanmaning vindt plaats bij gerechtsdeurwaardersexploot, per aangetekende brief.” De OVB vindt deze tekst onduidelijk en allicht ontbreekt het woord “of” in plaats van de komma. De Franstalige tekst is identiek. Bovendien zou “officiële brief tussen advocaten” idealiter moeten worden toegevoegd. Deze mogelijkheid niet voorzien, is een vorm van overdreven formalisme. Een aanvaarde officiële brief tussen advocaten vervangt een akte tussen partijen.

Art. 407. Dit artikel schrijft voor dat de rechter vraagt of de aangesproken partij zich wilt bedienen van het bewuste stuk. De OVB vindt ook deze bepaling onvoldoende duidelijk. Wat als het stuk uitgaat van een rechtspersoon die mogelijk tevens partij is in het proces? Dient de lasthebber ad hoc of de representatieve organen van de rechtspersoon te beslissen over het al dan niet aanwenden van het stuk? Wat als er binnen de rechtspersoon geen eensgezindheid is over welke houding aan te nemen? De wettekst bepaalt hierover niets. Dient de aangemaande partij ter zitting in persoon aanwezig te zijn als de rechtbank de vraag stelt of deze partij zich wilt bedienen van het kwestieuze stuk? Valt dit antwoord binnen of buiten het mandaat ad litem van de advocaat die voor die partij tussenkomt?

De OVB meent derhalve dat deze nieuwe incidentele valsheidsprocedure te veel lacunes omvat om de toets van de rechtspraktijk met succes te kunnen doorstaan.

BOEK VIII. Regeling van rechtsgebied en verwijzing van de ene rechtbank naar de andere

Art. 484. Naar analogie met de huidige regeling wordt in §2 voorzien dat een geldboete kan worden opgelegd in geval het verzoek tot verwijzing van de ene naar de andere rechtbank als kennelijk onontvankelijk wordt afgewezen. De OVB stelt zich vragen bij de noodzaak daarvan.

